

اثر ترینگزاپک اتیل و تنش پاخوری بر ویژگی های فیزیولوژیک و مورفولوژیک علف گندمی (*Agropyron desertorum* L.)

محمدحسین شیخ محمدی^۱، نعمت الله اعتمادی^{۲*} و علی نیکبخت^۳

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۸/۱۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۱۸)

چکیده

به منظور بررسی اثر تیمارهای ترینگزاپک اتیل (صفر، ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار) و پاخوری (پاخوری و عدم پاخوری) روی ویژگی های فیزیولوژیک و مورفولوژیک علف گندمی، آزمایشی در سال ۱۳۹۱ - ۱۳۹۰ در مزرعه کشاورزی دانشگاه صنعتی اصفهان به صورت فاکتوریل و در قالب طرح کاملاً تصادفی در سه تکرار انجام شد. صفات مورد مطالعه شامل ارتفاع بوته، تراکم بوته، وزن تر و خشک اندام هوایی، پنجه زنی، میزان کلروفیل، فندهای محلول اندام هوایی و ریشه بودند. نتایج نشان داد که ترینگزاپک اتیل باعث کاهش معنی دار ارتفاع بوته، وزن تر و خشک قسمت کوتاه شده گردید. غلظت های ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار ترینگزاپک اتیل ارتفاع بوته را به ترتیب ۲۱/۲۳ و ۳۱/۸۵ درصد کاهش داد. تنش ترافیک نیز موجب کاهش ارتفاع بوته، وزن تر و خشک چمن شد. کاهش ارتفاع بوته ناشی از تنش ترافیک ۱۰/۴۰ درصد بود. کاربرد ترینگزاپک اتیل موجب افزایش تراکم بوته، پنجه زنی و کلروفیل گردید، در حالی که تیمار ترافیک محتوی کلروفیل را کاهش داد و تأثیر معنی داری بر پنجه زنی و تراکم علف گندمی نداشت. پنجه زنی در غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار ترینگزاپک اتیل، نسبت به تیمار شاهد ۳۶ درصد افزایش یافت. نتایج نشان داد تیمار ترینگزاپک اتیل و پاخوری کربوهیدرات های محلول در اندام هوایی و ریشه را به طور معنی داری افزایش دادند. بر اساس نتایج آزمایش حاضر علف گندمی، چمنی مقاوم به پاخوری بوده و به نظر می رسد که استفاده از ترینگزاپک اتیل جهت افزایش مقاومت این گیاه به تنش پاخوری مفید خواهد بود.

واژه های کلیدی: علف گندمی، ترینگزاپک اتیل، تنش پاخوری، میزان رشد

۱، ۲ و ۳. به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشیار و استادیار گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان

*: مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: etemadin@cc.iut.ac.ir

مقدمه

امروزه استفاده از تنظیم کننده‌های زیستی از جمله ترینگزاپک‌اتیل در مدیریت چمن بسیار مرسوم و معمول شده است، از جمله اهداف استفاده از این ترکیبات ایجاد چمنی پر رنگ‌تر، رشد کمتر بافت‌های برگ و در نتیجه کاهش سربرداری، افزایش میزان کلروفیل در واحد وزن برگ، ایجاد تراکم و یکنواختی در تاج برگ‌های چمن و افزایش ذخیره‌ی غذایی در ریشه و استولون‌ها می‌باشد (۲۲). در سال‌های اخیر مشخص شده است که ترینگزاپک‌اتیل کاربردی‌ترین تنظیم کننده‌ی رشد گیاهی در مدیریت چمن‌های ورزشی می‌باشد (۱۸). این ماده در سنتز اسید جیبرلیک دخالت کرده و از تبدیل جیبرلین ۲۰ به جیبرلین ۱ جلوگیری می‌کند، هم‌چنین مانع فعالیت آنزیم ۳ بتا هیدروکسیلاز می‌شود (۱ و ۲۲)، بنابراین سبب کاهش طولی شدن سلول‌ها و در نتیجه کاهش طول میان‌گره‌ها می‌گردد. بعد از کاربرد این ماده گیاهان حاصله فواصل میان‌گره‌ای کوتاه‌تر، پنجه‌زنی بیشتر و رشد عمودی کمتری در مقایسه با شاهد دارند (۳). این تنظیم کننده به‌طور گسترده جهت پاکوتاه نگه داشتن انواع چمن‌های خانواده گندمیان استفاده می‌گردد. گروینگر و پدی (۳۱) اثرهای ترینگزاپک‌اتیل، بنزیل آدنین و یونیکونازول روی سه گونه از خانواده‌ی Cyperaceae و سه گونه از خانواده‌ی گندمیان را مورد بررسی قرار دادند، نتایج نشان داد که ترینگزاپک‌اتیل مؤثرترین تنظیم کننده‌ی رشد گیاهی در کنترل ارتفاع برای گونه‌های خانواده‌ی گندمیان می‌باشد. فاگرنس و همکاران (۱۷) اثر ترینگزاپک‌اتیل روی چمن برموداگراس (*Cynodon dactylon*) را مورد بررسی قرار دادند و مشاهده کردند، ترینگزاپک‌اتیل تراکم و کیفیت آن را بهبود بخشید. در پژوهشی که توسط اروین و کوسکی (۱۴) انجام شد، مشخص گردید که کاربرد ترینگزاپک‌اتیل باعث افزایش چگالی سلول‌های مزوفیل می‌گردد، این محققین نشان دادند که غلظت کلروفیل کل در بافت برگ‌های چمن در اثر کاربرد ترینگزاپک‌اتیل در دو هفته پس از کاربرد افزایش می‌یابد. نتایج

مطالعات اخیر نشان داده است که ترینگزاپک‌اتیل طولی شدن برگ را کاهش داده و رشد ریشه و تراکم پنجه را افزایش می‌دهد؛ در نتیجه، ممکن است مقاومت به پاخوری را افزایش دهد. پاخوری بیش از حد موجب وارد آمدن خسارت به برگ چمن و فشرده شدن خاک می‌گردد. خسارت پاخوری اغلب به‌علت سایش فیزیکی و فرسودگی قسمت‌های سطحی گیاه است (۸).

آگروپایرون (علف گندمی)، گیاه علفی چند ساله بوده و حدود ۱۹ گونه از آن در مناطق مختلف ایران گزارش شده است هم‌چنین گیاهی با عمر طولانی، مقاوم به خشکی و سرما با سامانه‌ی ریشه‌ای گسترده می‌باشد (۷). گونه‌ی معروف آگروپایرون، *Agropyron desertorum* است که روی انواع خاک به‌غیر از خاک‌های رسی سنگین یا شنی، به‌خوبی رشد کرده و تا حدودی نسبت به قلیایی بودن خاک مقاوم است (۱۰). اگرچه گونه‌های مختلف علف گندمی در اغلب مراتع ایران می‌رویند و جزء گیاهان مرتعی محسوب می‌شوند، تحقیقات کمی در مورد استفاده از آنها به‌عنوان چمن انجام پذیرفته است.

هدف از این پژوهش بررسی نحوه‌ی تأثیر محلول‌پاشی ترینگزاپک‌اتیل و تنش پاخوری بر فعالیت‌های فیزیولوژیکی گیاه از جمله رشد، کلروفیل نسبی، قند محلول و کمیت و کیفیت علف گندمی می‌باشد. نتایج این آزمایش از این رو حائز اهمیت است که در صورت مثبت بودن نتایج، شاید بتوان علف گندمی را به‌عنوان چمنی بومی مقاوم به پاخوری معرفی کرد و اثر سطوح مختلف ترینگزاپک‌اتیل را بر خصوصیات فیزیولوژیک و مورفولوژیک این چمن مشخص نمود.

مواد و روش‌ها

بذور *Agropyron desertorum* در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۰ در مزرعه‌ی دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه صنعتی اصفهان در کرت‌های ۲ × ۳ مترمربعی در قالب فاکتوریل بر پایه‌ی طرح کاملاً تصادفی در سه تکرار کشت گردید. بذور مورد استفاده برای کاشت در این تحقیق از مزارع فریدن واقع در استان اصفهان که به‌صورت طبیعی رشد یافته بودند جمع‌آوری شد.

مورس انجام شد، در این مطالعه برای تعیین تراکم از امتیازدهی بصری توسط ارزیاب با تجربه بر اساس مقیاس ۱ تا ۹ استفاده شد. در ارزیابی مذکور که بر اساس دستورالعمل NTEP صورت گرفت امتیاز ۹ به تراکم مطلوب و امتیاز ۱ به پائین‌ترین تراکم اختصاص یافت (۲۹ و ۳۴). ارتفاع بوته، وزن تر و خشک برگ به صورت هفتگی مورد ارزیابی قرار گرفت. برای تعیین ارتفاع در هر کرت، ارتفاع چمن در ده نقطه‌ی تصادفی با استفاده از خط کش با دقت یک میلی‌متر اندازه‌گیری شد و سپس میانگین آنها محاسبه گردید، جهت اندازه‌گیری وزن تر، سطح یک مترمربع از هر واحد آزمایشی توسط ماشین چمن‌زنی از ارتفاع ۴ سانتی‌متری کوتاه و جمع‌آوری گردید و سپس روی ترازوی دیجیتال با دقت یک میلی‌گرم توزین شد و در پاکت‌های کاغذی قرار گرفت، سپس به آن با دمای تقریبی ۷۵ درجه سانتی‌گراد به مدت ۴۸ ساعت انتقال داده شد و در نهایت وزن خشک نمونه‌ها اندازه‌گیری شد. تعداد پنجه‌زنی بوته‌ها هر سه هفته یکبار با استفاده از نمونه‌گیر، با ابعاد ۵ × ۵ سانتی‌متر محاسبه گردید. جهت تعیین کلروفیل نسبی، نمونه‌ها جمع‌آوری و به آزمایشگاه انتقال داده شد و با استفاده از دستگاه‌های اسپکتروفتومتری (مدل uv-160 A شیماتزو-کیوتو) و ساترئیفیوژ (مدل اپندرف 5810r)، توسط فرمول لیشتنتالر محاسبه شدند (۲۳). اندازه‌گیری قندهای محلول در اندام هوایی و ریشه با استفاده از روش اسید سولفوریک و فنل انجام شد (۱۲). داده‌ها پس از وارد شدن در نرم افزار اکسل (نسخه ۲۰۰۷) با استفاده از نرم افزار SAS (نسخه ۹/۱) تجزیه و تحلیل شدند و برای مقایسه‌ی میانگین‌ها از آزمون LSD استفاده شد.

نتایج و بحث

ارتفاع بوته

جدول تجزیه‌ی واریانس (جدول ۱) نشان می‌دهد که اثر تیمارهای ترینگزپاک اتیل و پاخوری بر روی ارتفاع در سطح یک درصد معنی‌دار بوده است، با مقایسه‌ی میانگین بین اثرهای اصلی مشخص شد، با افزایش در غلظت ترینگزپاک اتیل، میزان

به‌منظور تعیین میزان بذر مصرفی در هر کرت، قوه‌ی نامیه‌ی بذور (بر اساس درصد جوانه‌زنی) و وزن هزار دانه بررسی شد. کاشت بذور علف گندمی با وزن هزار دانه ۲/۶ گرم و درصد جوانه‌زنی ۸۵ درصد به‌میزان ۳۰ گرم در مترمربع در تاریخ ۲۰ شهریور سال ۱۳۹۰ صورت گرفت. پس از استقرار کامل و نگهداری در شرایط مناسب از ارتفاع ۴ سانتی‌متری سرزنی صورت گرفت. آبیاری بر حسب لزوم انجام شد. علف‌های هرز به طریق مکانیکی کنترل گردید و چمن‌ها توسط کود نیتروژن (۷۵ کیلوگرم در هکتار از منبع اوره) در ۳ نوبت در طول سال زراعی تغذیه شدند. خاک آزمایش دارای بافت لومی رسی، $pH = 7/45$ ، $EC = 4/15$ dS/m و مقدار ماده آلی ۰/۶ درصد بود. پس از استقرار چمن و پوشیده شدن سطح کرت‌ها تیمارها اعمال گردید. تیمارها شامل سه سطح تنظیم‌کننده‌ی رشد ترینگزپاک اتیل (Primo Maxx; Syngenta, Wilmington, DE) و دو سطح تنش پاخوری بودند. ترینگزپاک اتیل (۴-سیکلوپروپیل-الف-هیدروکسی-متیلن-۳،۵-دی اکسی-اوسیکلو هگزان کربوکسیلیک اسید اتیل استر) در سطوح صفر، ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار ماده مؤثره بر روی کرت‌های اصلی به وسعت شش مترمربع در سه زمان در سال با فاصله‌ی ۳ هفته به صورت محلول‌پاشی به‌کار رفت (۵)، (برای اطمینان از پاشش یکنواخت بر روی برگ‌ها، محلول ترینگزپاک اتیل در محفظه‌ی اسپری‌کننده با نازل پخش یکنواخت ریخته شد و حدود ۲ لیتر برای هر تیمار در هر بار پاشش اسپری شد). پاخوری مصنوعی به صورت دوره‌ای بر روی نیمی از هر کرت اصلی توسط دستگاه شبیه ساز تنش پاخوری (BTS) صورت گرفت. تنش در روزهای شنبه، دوشنبه و پنج‌شنبه بر روی گونه‌ی مورد مطالعه اعمال گردید. تنش پاخوری بدون در نظر گرفتن رطوبت خاک و شرایط آب و هوایی اعمال گردید. میزان فشار وارد شده توسط دستگاه شبیه ساز با آسیب‌های ناشی از برگزاری سه مسابقه فوتبال بر روی چمن در هفته برابر است (۹). هر کرت به‌طور متوسط ۷۰ گذر در هفته دریافت کرد. اندازه‌گیری تراکم از طریق کیفی توسط ارزیابی با تجربه و با استفاده از روش

جدول ۱. تجزیه واریانس تأثیر ترینگزاپکاتیل و پاخوری بر خصوصیات فیزیولوژیک و مورفولوژیک چمن علف گندمی

منابع تغییرات	درجه آزادی	میانگین مربعات					
		ارتفاع بوته	تراکم بوته	وزن تر	وزن خشک	پنجه زنی	کلروفیل
ترینگزاپکاتیل	۲	۳/۸**	۰/۳**	۱۲۵/۷*	۹/۹**	۰/۰۵**	۰/۴۸۲**
پاخوری	۱	۱/۳**	۰/۰۱ ^{ns}	۱۹۲/۹**	۱۸/۵**	۰/۲ ^{ns}	۰/۰۷۳۴*
ترینگزاپکاتیل × پاخوری	۲	۰/۲**	۰/۰۱ ^{ns}	۱۸/۵**	۰/۸**	۱/۴ ^{ns}	۰/۰۰۰۴ ^{ns}
خطا	۱۲	۰/۰۱	۰/۰۳	۰/۵	۰/۱	۰/۰۷	۰/۰۱۳
C.V %		۲/۰۶	۲/۳	۴	۳/۹	۱۰/۳	۳/۲۰۵

* و **: به ترتیب معنی دار در سطح پنج و یک درصد ns: عدم اختلاف معنی دار

جدول ۲. مقایسه میانگین اثر سطوح مختلف ترینگزاپکاتیل بر ویژگی‌های فیزیولوژیک و مورفولوژیک چمن علف گندمی

تیمار های آزمایشی	ارتفاع بوته (cm)	تراکم بوته (۱-۹)	وزن تر (g)	وزن خشک (g)	پنجه زنی (تعداد پنجه در بوته)	کلروفیل (mg g ⁻¹ FW)	قند اندام هوایی (mg g ⁻¹ DW)	قند ریشه (mg g ⁻¹ DW)
شاهد	۵/۸ ^a	۷/۳ ^b	۲۲/۱ ^a	۱۰ ^a	۲ ^b	۳/۲ ^b	۲۷۳/۹ ^b	۱۶۳/۱ ^c
غلظت ۲۵۰ گرم در هکتار	۴/۷ ^b	۷/۶ ^a	۱۵/۶ ^b	۸/۱ ^b	۲/۷ ^a	۳/۷ ^a	۳۰۴/۵ ^a	۱۷۱ ^b
غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار	۴/۲ ^c	۷/۷ ^a	۱۳/۳ ^c	۷/۵ ^c	۳ ^a	۳/۸ ^a	۳۰۵/۶ ^a	۱۸۱/۲ ^a

در هر ستون میانگین‌هایی که حداقل دارای یک حرف مشترک باشند، بر اساس آزمون LSD در سطح ۵ درصد اختلاف معنی‌داری ندارند

مرگ سلول‌ها در اثر فشار حاصل از تنش دانستند. اثر متقابل ترینگزاپکاتیل و ترافیک بر روی ارتفاع بوته در سطح یک درصد معنی‌دار شد (جدول ۱)، کمترین ارتفاع در غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار ترینگزاپکاتیل و اعمال تیمار ترافیک مشاهده شد که نشان دهنده همسویی این دو تیمار در کاهش ارتفاع چمن بود (شکل ۱).

تراکم

جدول تجزیه واریانس (جدول ۱) معنی‌دار بودن اثر سطوح ترینگزاپکاتیل را بر تراکم علف گندمی نشان می‌دهد. تراکم چمن‌های تحت تیمار ترینگزاپکاتیل به‌طور معنی‌داری بیشتر از شاهد بود (جدول ۲)، بین غلظت‌های ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد، که با نتایج استیر و

ارتفاع کاهش یافت به‌طوری‌که در غلظت‌های ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار به ترتیب ۲۱/۲۳ و ۳۱/۸۵ درصد کاهش رشد مشاهده شد (جدول ۲) که با نتایج فول و همکاران (۱۹) مطابقت دارد. بیزلی و همکاران (۶) گزارش کردند که کاربرد ترینگزاپکاتیل، مواد حاصل از سربرداری را در بهار و پاییز به میزان ۴۴ تا ۷۳ درصد نسبت به شاهد و در تابستان ۵۸ تا ۶۶ درصد نسبت به شاهد کاهش داد. تان و همکاران (۳۸) دلیل این کاهش ارتفاع را ممانعت از سنتز جیبرلین توسط ترینگزاپکاتیل اعلام کردند. همچنین جدول تجزیه واریانس (جدول ۱) معنی‌دار بودن اثر پاخوری را بر ارتفاع چمن علف گندمی نشان می‌دهد. تنش پاخوری ارتفاع چمن را نسبت به شاهد ۱۵/۸۷ درصد کاهش داد (جدول ۳). مینر و همکاران (۲۸) گزارش کردند که تیمار پاخوری موجب کاهش ارتفاع در چمن می‌گردد که دلیل آن را

پنجه‌زنی

تیمار ترینگزایک‌اتیل در سطح یک درصد تأثیر معنی‌داری روی پنجه زنی علف گندمی داشت (جدول ۱)، مقایسه‌ی میانگین اثر ترینگزایک‌اتیل نشان داد (جدول ۲) که این ماده تعداد پنجه در هر بوته را افزایش داده است، به‌طوری‌که کمترین میزان مربوط به تیمار شاهد (۲ پنجه در بوته) و بیشترین مربوط به غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار (۳ پنجه در بوته) بود، بین غلظت‌های ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. نتایج نشان داد که تیمار پاخوری تأثیر معنی‌داری بر پنجه‌زنی علف گندمی نداشته است (جدول ۱). دتن و ویلیامز (۴۱) مشاهده کردند تیمار پاخوری موجب کاهش پنجه‌زنی و درصد پوشش در برموداگراس می‌گردد. اروین و کوسکی (۱۳) بیان کردند کاربرد ترینگزایک‌اتیل در کنتاکی بلوگراس موجب افزایش معنی‌داری در تعداد پنجه می‌گردد و دلیل این امر را افزایش کربوهیدرات‌ها در اثر کاربرد ترینگزایک‌اتیل دانستند که منجر به بهبود رشد پنجه و ریشه می‌گردد. نتایج کیان و انگلک (۳۳) نشان داد استفاده از ترینگزایک‌اتیل موجب افزایش پنجه‌زنی در چمن زویسیاگراس می‌گردد. جونر و همکاران (۲۵) گزارش کردند که ترینگزایک‌اتیل موجب کاهش رشد اندام‌های هوایی می‌گردد، در نتیجه رشد قسمت‌های زیرزمینی و ریشه‌ها تحریک شده و این موجب افزایش پنجه‌زنی در چمن می‌گردد.

کلروفیل

سطوح ترینگزایک‌اتیل اثر معنی‌داری بر کلروفیل چمن علف گندمی نشان داد (جدول ۱). با افزایش غلظت ترینگزایک‌اتیل، کلروفیل افزایش پیدا کرد، به‌طوری‌که کمترین کلروفیل در تیمار شاهد (۳/۲ میلی گرم بر گرم وزن تر گیاه) و بیشترین کلروفیل در غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار (۳/۸ میلی گرم بر گرم وزن تر گیاه) بود (جدول ۲). این روند در تمام اندازه‌گیری‌های در طول فصل یکسان بود، بین غلظت‌های ۲۵۰ و ۵۰۰ گرم در هکتار تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. استیر (۳۷) گزارش کرد که

روگرز (۳۷) و اروین و کوسکی (۱۳) مطابقت دارد. گوس و همکاران (۲۰) مشاهده کردند که تیمار ترینگزایک‌اتیل موجب بهبود پنجه‌زنی و تراکم در چمن می‌گردد. هم‌چنین محققین دریافتند که با افزایش پنجه‌زنی، تراکم چمن بهبود پیدا می‌کند (۱۷). جدول تجزیه واریانس (جدول ۱) مشخص می‌کند تنش پاخوری تأثیر معنی‌داری بر تراکم چمن علف گندمی نداشته است، که با نتایج میشل و ویلیامز (۲۷) و بایر (۴) تناقض دارد. بایر (۴) گزارش کرد که تنش‌های پاخوری باعث کاهش تراکم چمن می‌گردد. نتایج ترنهولم و همکاران (۳۹) نشان داد که تنش ترافیکی به شدت کیفیت و تراکم چمن‌های پاسپالوم (*Paspalum vaginatum Swartz.*) و هیبرید برموداگراس (*Cynodon dactylon (L.) Pers x C. transva alensis (BurtDavy)*) را کاهش می‌دهد.

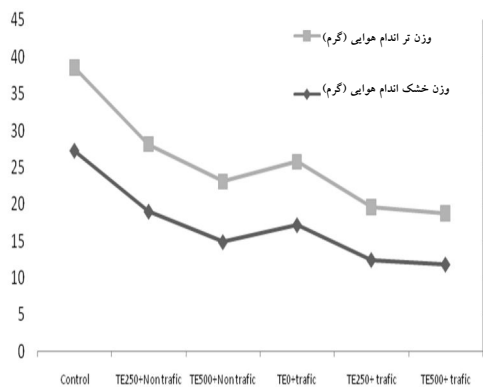
وزن تر و خشک

نتایج حاصل از تجزیه واریانس داده‌ها (جدول ۱) نشان داد که اثر تیمار ترینگزایک‌اتیل، پاخوری و اثر متقابل این دو روی وزن تر و خشک چمن در سطح یک درصد معنی‌دار شده است. مقایسه اثر تیمارهای مختلف نشان داد بیشترین وزن تر و خشک (۳۸/۷ گرم و ۲۸/۴۱ گرم) مربوط به تیمار شاهد و کمترین وزن تر و خشک (۱۸/۷ گرم و ۱۲/۹ گرم) مربوط به غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار به همراه تنش ترافیکی بوده است که همسو بودن اثر این تمیازها در کاهش وزن تر و خشک را نشان می‌دهد (شکل ۲). نتایج دنیلز و سووگدن (۱۱) نشان داد که ترینگزایک‌اتیل موجب ۴۰ درصد کاهش در وزن تر و خشک قسمت سرزنی شده می‌گردد. تقریباً تمامی پژوهش‌هایی که بر روی ترینگزایک‌اتیل تا به امروز صورت گرفته نشان می‌دهد که این ماده می‌تواند باعث کاهش رشد و کاهش وزن تر و خشک اندام هوایی گردد (۱۳، ۱۵، ۱۶، ۲۴ و ۲۶)، هم‌چنین امیری خواه (۲) گزارش کرد که تیمار ترافیکی، وزن تر و خشک چمن رای گراس چند ساله را به‌طور معنی‌داری کاهش می‌دهد که با نتایج این تحقیق مشابهت دارد.

جدول ۳. مقایسه میانگین اثر سطوح مختلف پاختوری بر ویژگی‌های فیزیولوژیک و مورفولوژیک چمن علف گندمی

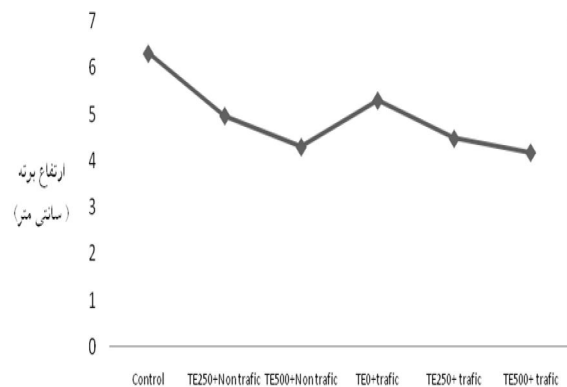
تیمارهای آزمایشی	ارتفاع بوته (cm)	تراکم بوته (۹-۱)	وزن تر خشک (g)	پنجه‌زنی (تعداد پنجه در بوته)	کلروفیل (mg g ⁻¹ FW)	قند اندام هوایی (mg g ⁻¹ DW)	قند ریشه (mg g ⁻¹ DW)
عدم پاختوری	۵/۱ ^a	۷/۵ ^a	۲۰/۳ ^a	۲/۷ ^a	۳/۶ ^a	۲۸۵/۷ ^b	۱۵۸/۸ ^b
پاختوری	۴/۶ ^b	۷/۶ ^a	۱۳/۷ ^b	۲/۵ ^a	۳/۵ ^b	۳۰۳/۶ ^a	۱۸۴/۷ ^a

در هر ستون میانگین‌هایی که حداقل دارای یک حرف مشترک باشند بر اساس آزمون LSD در سطح ۵ درصد اختلاف معنی‌داری ندارند.

شکل ۲. اثر متقابل ترینگزپاک‌اتیل و ترافیک

شکل ۲. اثر متقابل ترینگزپاک‌اتیل و ترافیک بر وزن تر و خشک اندام هوایی علف گندمی

شکل ۱. اثر متقابل ترینگزپاک‌اتیل و ترافیک بر ارتفاع بوته علف گندمی

شکل ۱. اثر متقابل ترینگزپاک‌اتیل و ترافیک بر ارتفاع بوته علف گندمی

قند محلول اندام هوایی و ریشه

سطوح ترینگزپاک‌اتیل و پاختوری اثر معنی‌داری در سطح یک درصد بر قندهای محلول ریشه و اندام هوایی چمن علف گندمی داشت (جدول ۱)، با افزایش در غلظت ترینگزپاک‌اتیل، میزان قندهای محلول افزایش یافته به طوری که در تیمار شاهد کمترین مقدار قند محلول ریشه (۱۶۳/۱ میلی‌گرم بر گرم ماده خشک) و اندام هوایی (۲۷۳/۹ میلی‌گرم بر گرم ماده خشک) دیده شد. بیشترین میزان قند ریشه (۱۸۱/۲ میلی‌گرم بر گرم ماده خشک) و اندام هوایی (۳۰۵/۶ میلی‌گرم بر گرم ماده خشک) نیز مربوط به تیمار ۵۰۰ گرم در هکتار بود. هم‌چنین نتایج نشان داد که تیمار پاختوری نیز باعث افزایش معنی‌دار قندهای محلول ریشه و اندام هوایی چمن نسبت به شاهد می‌گردد به نحوی که قندهای ریشه و اندام هوایی به ترتیب ۲۰/۶۳٪ و ۱۱/۴۲٪ نسبت

کاربرد ترینگزپاک‌اتیل باعث افزایش محتوی کلروفیل a و b و کلروفیل کل در زویسیا گراس می‌گردد. کیان (۳۲) گزارش کرد که ترینگزپاک‌اتیل موجب افزایش کلروفیل و فتوسنتز در زویسیا گراس می‌گردد. نتایج حاصل از تجزیه واریانس پاختوری بر کلروفیل نشان می‌دهد که تنش پاختوری در سطح ۵ درصد دارای تأثیر معنی‌داری بر علف گندمی بوده است (جدول ۱). جدول مقایسه میانگین نشان می‌دهد پاختوری باعث کاهش کلروفیل در سطح ۵ درصد می‌گردد (جدول ۳) که با نتایج امیری خواه (۲) مطابقت دارد. هان و همکاران (۲۱) گزارش کردند که محتوی کلروفیل در سه گونه‌ی چمن آبی کتساک (Poa pratensis)، فسٹوکای پابلند (Festuca arundinacea) و زویسیا (Zoysia japonica) تحت تأثیر تیمار پاختوری به شکل معنی‌داری کاهش پیدا کرده است.

نتیجه‌گیری کلی

نتایج پژوهش حاضر نشان داد، چمن علف‌گندمی مقاومت خوبی نسبت به تنش پاخوری داشته و می‌توان از این چمن به‌عنوان چمن بومی مقاوم به پاخوری استفاده نمود. هم‌چنین بررسی اثر ترینگزپاک‌اتیل بر روی علف‌گندمی مشخص کرد که کاربرد ترینگزپاک‌اتیل در مجموع با بهبود صفاتی هم‌چون تعداد پنجه، مقدار کلروفیل، قندهای محلول ریشه و اندام هوایی و کاهش ارتفاع و وزن تر و خشک باعث مقاومت بیشتر این چمن به تنش پاخوری شد. با توجه به نتایج به‌دست آمده پیشنهاد می‌گردد غلظت ۵۰۰ گرم در هکتار ترینگزپاک‌اتیل برای کاهش دفعات چمن‌زنی و افزایش مقاومت به تنش پاخوری در گیاه علف‌گندمی مورد استفاده قرار گیرد.

به شاهد افزایش پیدا کردند (جدول ۳) که با نتایج ترنهولم و همکاران (۳۹) مطابقت دارد. شرم‌ن و بیرد (۳۵) گزارش کردند ترینگزپاک‌اتیل محتوای کربوهیدرات‌های ساختاری را افزایش می‌دهد. نتایج حاصل از نلسون و همکاران (۳۰) بیان می‌کند که کاربرد ترینگزپاک‌اتیل با کاهش طولیل شدن برگ موجب افزایش کربوهیدرات‌ها می‌گردد. نتایج والتز (۴۰) نشان داد ترینگزپاک‌اتیل محتوی کربوهیدرات‌های غیر ساختاری را در ریشه برموداگراس افزایش می‌دهد. هم‌چنین امیری‌خواه (۲) گزارش کرد که تیمار ترافیک محتوی قند محلول را در اندام هوایی چمن رای‌گراس دائمی به‌طور معنی‌داری افزایش می‌دهد، کاهش میزان رشد در اثر تنش ترافیک می‌تواند دلیل افزایش درمیزان کربوهیدرات‌های محلول نسبت به شاهد باشد.

منابع مورد استفاده

1. Adams, R., E. Kerber, K. Pfister and E.W. Weiler. 1992. Studies on the action of the new growth retardant CGA 163'935 (cimectacarb). *Plant Growth Regulation* 818-827.
2. Amirikhah, M. 2011. Effect of trinexapac-ethyl on visual and functional quality of perennial ryegrass. MSc. Thesis. Isfahan University of Technology. Isfahan, Iran. (In Farsi).
3. Baldwin, C. M., H. B. Liu, L. B. McCarty, H. Luo and J. E. Toler. 2009. Nitrogen and plant growth regulator influence on 'Champion' bermudagrass putting green under reduced sunlight. *Journal of Agronomy* 101: 75-81.
4. Bayrer, T. A. 2006. Wear tolerance of seeded and vegetatively propagated bermuda grasses under simulated athletic traffic. MSc. Thesis. College of Agriculture at the University of Kentucky. Lexington, Usa.
5. Beasley, J. S. 2005. Physiology and growth responses of cool season turfgrasses treated with trinexapac-ethyl or paclobutrazol. MSc. Thesis. University of Illinois at Urbana-Champaign. Illinois, Usa.
6. Beasley, J. S and B. E. Branham. 2007. Trinexapac-ethyl and Paclobutrazol Affect Kentucky Bluegrass Single-Leaf Carbon Exchange Rates and Plant Growth. *Crop Science* 47: 132-138.
7. Bor, N. L. and K. H. Rechinger. 1970. Drought resistance aspects in the southeast. *Crop Science* 35:1685-1692.
8. Busey, P. and J. H. Parker. 1992. Energy conservation and efficient turfgrass maintenance. PP. 473- 500. In: D. V. Waddington et al. (Ed.) *Turfgrass. Agron. Monogr. 32. ASA, CSSA, and SSSA, Madison, WI.*
9. Cockerham, S. T. and D. J. Brinkman. 1989. A simulator for cleated-shoe sports traffic on turfgrass research plots. *California Turfgrass Culture* 39:9-10.
10. Daniel, G. O., S. T. J. Loren, D. R. Kevin and B. Jensen. 2001. Crested Wheatgrass *Agropyron cristatum* and *Agropyron desertorum*. United States Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Service Idaho State Office, Boise, Idaho.
11. Daniels, R. W. and S. K. Sugden. 1996. Opportunities for Growth Regulation of Amenity Grass. *Pestic Science* 47: 363-369.
12. DuBois, M., K. A. Gilles, J. K. Hamilton, P. A. Rebers and F. Smith. 1956. Colorimetric Method for Determination of Sugars and Related Substances. *Analytical Chemistry* 28: 350-356.
13. Ervin, E. H. and A. J. Koski. 2001. Kentucky Bluegrass Growth Responses to Trinexapac-Ethyl, Traffic, and Nitrogen. *Crop Science* 41: 1871-1877.
14. Ervin, E. H. and A. J. Koski. 1998. Growth Responses of *Lolium perenne* L. to Trinexapac-ethyl. *Hort Science* 33: 1200-1202.

15. Ervin, E. H., C. H. Ok, B. S. Fresenburg and J. H. Dunn. 2002. Trinexapac-ethyl Restricts Shoot Growth and Prolongs Stand Density of 'Meyer' Zoysiagrass Fairway Under Shade. *Hort Science* 37: 502-505.
16. Fagerness, M. J., D. C. Bowman, F. H. Yelverton and T. W. Rufty. 2004. Nitrogen Use in Tifway Bermudagrass, as Affected by Trinexapac-Ethyl. *Crop Science* 44: 595-599.
17. Fagerness, M. J., F. H. Yelverton, D. P. Livingston and T. W. Rufty. 2002. Temperature and Trinexapac-ethyl effects on Bermudagrass growth, dormancy, and freezing tolerance. *Crop Science* 42: 853- 857.
18. Fan, G., X. Bian, H. Li, Z. Menh and S. Liu. 2009. Growth responses of Kentucky bluegrass (*Poa pratensis L.*) to trinexapac-ethyl applied in spring and autumn. *Frontiers of Agriculture* 3: 186-189.
19. Ferrell, J. A., T. R. Murphy, R. R. Duncan and W. K. Vencill. 2003. Seashore Paspalum Response to Trinexapac-ethyl and Paclobutrazol. *Hort Science* 38: 605-606.
20. Goss, R. M., J. H. Bairdb, S. L. Kelmc and R. N. Calhounc. 2002. Trinexapac-Ethyl and Nitrogen Effects on Creeping Bentgrass Grown under Reduced Light Conditions. *Crop Science* 42: 472-479.
21. Han, L. B., G. L. Song and X. Zhang. 2008. Preliminary Observations on Physiological Responses of Three Turfgrass Species to Traffic Stress. *Hort Technology* 18: 139-143.
22. Heckman, N. L., T. E. Elthon, G. L. Horst and R. E. Gaussoin. 2002. Influence of trinexapac-ethyl on respiration of isolated wheat mitochondria. *Crop Science* 42: 423-427.
23. Hiscox, J. D. and G. F. Israelstam. 1979. A method for the extraction of chlorophyll from leaf tissue without maceration. *Canadian Journal of Botany* 57: 1332-1334.
24. Johnson, B. J. 1997. Growth of 'Tifway' Bermudagrass. Following Application of Nitrogen and. Iron with Trinexapac-ethyl. *Hort Science* 32: 241-242.
25. Jones, R. J., C. J. Nelson and D. A. Sleper. 1979. Seedling Selection for Morphological Characters Associated with Yield of Tall Fescue. *Crop Science* 19: 631-634.
26. Landry, G and T. Murphy. 2000. Plant growth regulator for turfgrass in the united state. *NZ Turf Management Journal* 15: 20-24.
27. Michael, T. D. and D. W. Williams. 2010. Overseeding and Trinexapac-ethyl Effects on Tolerance to Simulated Traffic of Four Bermudagrass Cultivars Grown as a Sand-based Athletic Field. *Hort Technology* 20: 724-729.
28. Minner, D. D. and F. J. Valverde. 2005. Performance of established cool-season grass species under simulated traffic. *International Turfgrass Society* 10:393-397.
29. Morris, K. N. 2002. A guide to NTEP turfgrass rating. *National Turfgrass Evaluation program* 11: 30-39.
30. Nelson, C. J., T. L. Vasey and J. W. MacAdam. 1986. Morphology and physiology of meristems of graminaceous crops. PP. 20-34. In: A. Cooke (Ed.). Proc. Plant Growth Regulator Soc. Amer., 13th Annu. Mtg., St. Petersburg Beach, Fla.
31. Padhye, S. R. and J. K. Groninger. 2009. Influence of Benzyladenine, Trinexapac-ethyl, or Uniconazole Applications on Height and Tillering of Six Ornamental Grasses. *Hort Technology* 19: 737-742.
32. Qian, Y. L. 1998. Trinexapac-ethyl Restricts Shoot. Growth and Improves Quality of. 'Diamond' Zoysiagrass Under Shade. *Hort Science* 36: 1019-1022.
33. Qian, Y. L. and M. C. Engelke. 1999. Influence of Trinexapac-Ethyl on Diamond Zoysiagrass in a Shade Environment. *Crop Science* 30: 202-208.
34. Razmjoo, K., T. Imada, J. Suguira and S. Kaneko. 1996. Effect of nitrogen rates and mowing heights on color, density, uniformity and chemical composition of creeping bentgrass cultivars in winter. *Plant Nutrient* 19: 1499-1509.
35. Shearman, R. C and J. B. beard. 1975. Turfgrass wear tolerance mechanisms. II. Effects of cell wall constituents on turfgrass wear tolerance. *Journal of Agronomy* 67: 211-215.
36. Steinke, K. and J. C. Stier. 2004. Influence of Trinexapac-Ethyl on Cold Tolerance and Nonstructural Carbohydrates of Shaded Supina Bluegrass. *Acta Horticulturae* 661: 207-215.
37. Stier, J. C. and J. N. Rogers. 2001. Trinexapac-Ethyl and Iron Effects on Supina and Kentucky Bluegrasses Under Low Irradiance. *Crop Science* 41: 457-465.
38. Tan, Z. G. and Y. L. Qian. 2003. Light Intensity Affects Gibberellic Acid. Content in Kentucky Bluegrass. *Hort Science* 38: 113-1116.
39. Trenholm, L. E., R. N. Carrow and R. R. Duncan. 2000. Mechanisms of Wear Tolerance in Seashore Paspalum and Bermudagrass. *Crop Science* 40: 1350-1357.
40. Waltz, F. C. and T. Whitwell. 2005. Trinexapac-ethyl effect on total nonstructural carbohydrates of field-grown hybrid bermudagrass. *International Turfgrass Society Research Journal* 10: 899-903.
41. Williams, D. W., P. B. Burrus and K. L. Cropper. 2010. Seeded Bermudagrass Tolerance to Simulated Athletic Field Traffic as Affected by Cultivars and Trinexapac-ethyl. *Hort Technology* 20: 533-538.